

UDK 811.163.42'342.7 (497.5 Metajna)

Rad primljen za tisak 29.09.2002.

Čakavska rič, Split, 2002, br. 1-2

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Josip Lisac, Joško Božanić

Silvana Vranić

Rijeka

O FONOLOŠKOME SUSTAVU MJESNOGA GOVORA METAJNE

U tekstu su analizirane jezične značajke koje mjesni govor Metajne određuju dijelom sjeverozapadnoga makrosustava paških govora. Opis obuhvaća: fonološki inventar, distribuciju, povijesni izvod vokalizma, kosegmentizma i prozodije.

Pripadnost je mjesnoga govora Metajne¹ na Pagu ikavsko-ekavskomu dijalektu čakavskoga narječja u dijalektološkoj literaturi neupitna, no postojeće rasprave podatke o njemu donose u okviru pregleda značajki, bilo svih govora otoka Paga², bilo onih koje zbog samo čakavskih vrhunskih razlikovnosti, alijeteta i / ili čakavskih razlikovnosti nižega ranga *drugosti od drugih*, alteriteta,³ određujem sjeverozapadnim paškim makrosustavom.⁴ Stoga je ovoj analizi građe dobivene terenskim istraživanjem cilj cjelovitiji prikaz metajnskoga mjesnoga govora na razini fonologije: fonološkoga inventara, distribucije, povijesnoga izvoda vokalizma, kosegmentizma i prozodije.⁵

¹ Metajna je smještena u sjevernome dijelu Paškoga zaljeva, sjevernije od grada Paga i jugoistočno od Novalje, dvaju otočnih središta. Sa središnjim Zubovičima i zapadnim Kustićima nosi jedinstveno ime Barbat. Stanovništvo se bavi vinogradarstvom, ribarstvom, manje ovčarstvom, a sve više turizmom. Prvi su stanovnici bili paški kmetovi, koji su na tim područjima boravili čuvajući ovce i obradujući zemlju za svoje gospodare, uglavnom na suprotnoj strani Paškoga zaljeva.

² Među recentnijom literaturom v. primjerice Sujoldžić et al. 1990.

³ Usp. Moguš, 1977, 20.

⁴ Među recentnijom literaturom v. primjerice Houtzagers 1987. Jugoistočnomu je makrosustavu, naime, svojstveno preklapanje čakavskih elemenata i značajki štokavskoga ikavskoga dijalekta, superstratnoga na tome prostoru.

⁵ Prikaz je temeljen na metodologiji analize mjesnih govora u *Fonološkim opisima* grupe autora.

U dijelu radova koji se bave govorima otoka Paga nešto je više podataka i o govoru Metajne. Mate Hraste u *Izvjestaju o terenskome radu na otoku Pagu* govoreći o vokalizmu, navodi da se u metajnskome govoru /ā/ ostvaruje kao diftong [oa], /ō/ kao diftong [uo], a katkada i /ē/ kao diftong [ie]⁶. Opservira da se proces depalatalizacije /č/ počeo “vršiti i u Metajni, ali nije završen, jer ćemo čuti: *covik, coa, pocoat, cela*, ali *čudo, četvertoak, joančić*”⁷. Od konsonantskih je osobitosti zabilježio “asimilaciju suglasnika po mjestu izgovora”, tj. prijelaz /d/ i /t/ ispred ostalih suglasnika u /r/.⁸ Izdvaja i nešto kraće prednaglasne duljine.

Iva Lukežić u Tabeli 2 u knjizi *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt* govor Metajne pridružuje rubnomu poddijalektu čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta, a među zabilježenim jezičnim značajkama neke se odnose i na one koje su predmetom i ove analize: stariji dvoakcenatski sustav sa stilističkom uporabom akuta, duljenja kratkoga akcenta tipična za dijalekt u cjelini, dva zatvorena glasa *a* i *e*, promjena *v̄b* > *u* te /í/ > /j/, zadržavanje / redukcija finalnoga slogovnog /l/, realizacija zamjenice *v̄bsb* > *svas* i *v̄bsi* > *svi*.⁹

H. P. Houtzagers u raspravi *On the phonology and morphology of the čakavian dialects spoken on the island of Pag*¹⁰ ubraja govor Metajne u istu skupinu kao i govor Paga, govor Zubovića i govor Kolana zbog postojanja /ā/. Upozorava na česti, “ponešto” diftonški ostvaraj naglašenih *ē* i *ō* te na čest izgovor /r/ kao [er]. Bilježi promjenu /é/ > /č/ i /í/ > /j/, kao i duljenja naglašenih vokala.

A. Sujoldžić, B. Finka, P. Šimunović i P. Rudan¹¹ u raspravi *Lingvističke udaljenosti otoka Paga* u govoru Metajne izdvajaju defonologizaciju /r/ kao [er] ili [er], izostanak /v/ u primjerima *sēkar, sekřva*, promjenu /í/ > /j/, *zdj* > *zj*, a uz

⁶ Usp. Hraste, 1956, 389.

⁷ Usp. Hraste, 1956, 389.

⁸ Danas se u govoru Metajne takva zamjena /d/ i /t/ ne provodi, ali sam je zabilježila u govoru Paga, premda u manjem broju primjera nego što spominje M. Hraste. U govoru Zubovića, koji pripada metajnskoj skupini govora, opservirala sam je među zabilježenim primjerima samo u dvama: *orkūr ti, popūr dicē*, ali *otkād*. Starije se Metajnarke (danas sedamdesetogodišnjakinje) sjećaju da su nekadašnji stanovnici govorili: *orkivālo se, G pērka, lārki*, ali i *klūtko, pātka*.

⁹ Usp. Lukežić, 1990, Tabela 2.

¹⁰ V. Houtzagers, 1987, 67-68, 75-76.

¹¹ Osim spomenutih radova o paškim govorima nešto podataka donose: Hamm, 1955, 1959, 1963, Hraste, 1957, 1959, 1961, Jakić-Cestarić, 1957, Šimunović-Olesch, 1983.

Hrastine primjere promjene /d/ i /t/ ispred ostalih suglasnika u /r/ dodaju -lC- > -rC- u primjeru *barkûn*.¹²

Od značajki koje potvrđuju da je metajnerski govor dio čakavskoga narječja u ovome ću radu izdvojiti samo one vrhunske razlikovnosti na razini fonologije:¹³

a) oblik se *câ* realizira:

- u funkciji upitno-odnosne zamjenice za značenje ‘neživo’: *Câ je ôn tēbi câ rēka?*

- u funkciji neodređene zamjenice za ‘neživo’ (‘išta’, ‘nešto’, ‘štogod’), premda se ostvaruju i neodređene zamjenice podrijetlom od *câ*: *Kâd je ôn câ dōni?, Kî danâs câ kupûje? / Jesî câgōd nâša?*

- u funkciji odnosne zamjenice za ‘živo’: *Mlâji, câ se je u Rîku zaposlî.*

- u funkciji drugih upitnih riječi, nerijetko i veznika: *Câ nisî mōgla drûgo donî?, Da je njîma krîvo câ smo mîpĕrvi potēgli trātu.*

- genitiv je te zamjenice *česa*, ali se opservira i noviji oblik *čega*, češće u govornika mlađih od 60 godina, pa i kada je riječ o neodređenim zamjenicama podrijetlom i od te zamjenice: *cesâ / čēga, ničesa, svāčesa*

- u kompozitima se nastalim od prijedloga i akuzativa te zamjenice reducira poluglas *šva* u slabu položaju: *Zâc si mu slâ rēč?, Ūc je lîbri pohîta?, Nâc je lēga? Pôc si ga poslâla?*

- prefiksalsnom tvorbom negacije *ni* iz starijega oblika akuzativa iste zamjenice razvijene su neodređene zamjenice: *niš* (*ni + čĕ > nič > niš*), uz novije *ništa* (‘ništa’), kao i *ništo* (‘nešto’), uz novije *nešto*: *Mâli je je niš kor îsti., Niš joj ôn nî rēka, ništa., Niš, tō njôj nî ništa, ništa za smijâti., Znâli su ništo / nešto uvâtiti u Slânu., Da ti govōrin ništo o Metâjni., Ništo mi je rēka., Da mu dân îli lopâtu îli ništo.*

¹² Usp. Sujoldžić et al. 1990, 11-16. U ranijem tekstu o etnologiji, demografiji i migracijama na otoku Pagu autori su prema postotku majki i očeva s potomstvom u mjestu rođenja obaju roditelja zaključili da je specifičnost Barbata, dakle i Metajne, visok postotak endogamije (64.14%). Usp. Sujoldžić et al. 1987, 187.

¹³ O akcenatskome sustavu, koji je također osobitost čakavskoga narječja, bit će riječi u poglavljima o inventaru, distribuciji i povijesnome razvoju prozodije.

• rjeđe je u uporabi oblik *što*, rezultat prirode zatvorenoga čakavskog sloga koji tendira što manjoj napetosti:¹⁴ *Štö je tēbi dāla?, Pa češ vīt štö čēju ti jūdi rēč.*¹⁵

b) čakavska se tendencija *jake vokalnosti* očituje:

• osim u ostvaraju zamjenice *cā* i u drugim primjerima čakavskih nepreventivnih vokalizacija:¹⁶ *kadī* (< *kāde*), *Māline*¹⁷ (< *mālin-*), *I mānon* (< *mānođ*), *G pāsa* (< *pāsa*), ali i *mlīn*, *Mlīnica*, *Mlīnarov vōrtal*, *mīsa*, *ūvik*, *Uskōrs*, *u*, *D mēni*

• u povećanu broju samoglasničkih fonema u odnosu na temeljni sustav zahvaljujući zatvorenomu /ā/, koji se ostvaruje u slogu pred slogom s kratkim naglašenim vokalom i u naglašenoj poziciji: *trāvā*, *kārāt se* ('prepirati se'), *glāvā*, *grād*, *kabāl*, *brāt*

• u realizaciji slogotvornog /r/ kao sekvencije *VR*, bilo u prednaglasnome ili naglašenome slogu: *Kērstē*, *vērbā*, *sērp*, *Hervāt*, *kērpa*, *tvērdo*, *pōrst*, *cōrv*, *zmōrceno*

c) čakavska je zamjena protojezičnoga /e/ > /a/ iza /j/, /č/, /ž/¹⁸ potvrđena samo u dijelu leksema u kojima se u čakavskome narječju provodi: *žāt* (< *žeti*), *ožāt* (<

¹⁴ M. Moguš (1982, 4) takav oblik tumači na primjeru govorā Opatijskoga krasa: *niča* > *nič* > *niš* + *to* > *ništo*, pa onda i *zašto*, *pošto*, *našto*.

¹⁵ Oblik je *cā* u kompozitivima zamjenice *ča* i u njenim oblicima nastalim prefiksacijom rezultat depalatalizacije, pa tako i *zāc*, *ūc*, *nāc*, *pōc*, a oblik je *što* razvijen slabljenjem napetosti konsonanta koji zatvara čakavski slog: *ničō* > *nič* > *niš* + *to* > *ništo*, te dekompozicijom *ni* + *što*. Neodređena je zamjenica *ništo* zadržana uz oblik *nīš* jer se razlikuju značenjem. *Nīš* je uz novije *nīšta* opstao u značenju 'ništa', kao što potvrđuju primjeri u prethodnoj točki. Uporaba ranijih oblika (*nīš*, *nīšto*) za različita značenja govori da je zakon o slabljenju napetosti šumnih konsonanata u čakavskome zatvorenom slogu uzrokom i oblika *što*, te da njegovo postojanje u mjesnome govoru Metajne nije rezultat prihvaćanja zamjenice društvenoga prestiža ili štokavskoga superstrata na jugoistočnome dijelu Paga, već čakavskoga ustrojstva.

¹⁶ Usp. Moguš, 1977, 21.

¹⁷ Toponimi u odnosu na apelative predstavljaju starije stanje, sadrže rjeđi apelativ, pa su u ovome slučaju stariji upravo vokalizirani oblici. Usp. Moguš, 1987, 97-100.

¹⁸ U svim je trima narječjima prisutna: kao tendencija u štokavskome i kajkavskome narječju, pa se i u njima realizira primjer *žalac* / *žalec*, u dijelu štokavskih govora i primjer *zajat*, u dijelu kajkavskih govora i primjer *jačmen* (A. Šojat dodaje i *žalodec*), ali kao sustavna značajka, izrazitija u njegovim ranijim fazama, samo u čakavskome narječju.

ožęti = 'ocijediti'), *pocāt* (< počęti), *zajāt* (< zajęti), *zakjāt* (< zakęti), *žājan* (< žędbnъ), *žāj* (< žęja), *Zajik*, ali danas kao apelativ *jezīk* (< językъ)¹⁹

d) ikavsko-ekavska zamjena starojezičnoga **jata** prema Jakubinskij-Meyerovu pravilu:²⁰

- ekavske realizacije prema spomenutomu pravilu: *bēli*, *Belōtino*, *besēda*, *cēli*, *dēlo*, *dēlat*, *grēdā*, *mēnā*, *rētki*, *sēno*, *sēst*, *srēdā*, *stēn*, *susēd*, *tēsno*, *tēsto*, *ubēd*, 3. l. mn. *vęrujeju*, *zdēla*, *zrēlo*, *zvęzdā*, *želēzo*, ali **obēlīt**, **preko**, **trebat**

- ikavske realizacije prema spomenutomu pravilu: *pobīgla*, *bižāt*, 3. l. jd. *bījaše*, *bilīg*, *brīg*, *brīme*, *bubrīg*, *ocīdīt*, *cīpāt*, *crīkva*, *crīvo*, *čovīk*, *dīlīt*, *udīt*, *udīvāt*, *zadīt*, *dītelina*, *dītē*, *dicā*, *Divīca Marīja*, *divōjka*, *divōjčica*, *grīh*, *zagriјjalo*, *īst*, *poīst* / *pōjla*, *kripōst*, *līk*, *lipotā*, *zalīvāt*, *līvo*, *mīh*, *mīrit*, G jd. *mīseca māja*, *mīsečina*, *mīsīt*, *zamīšāt*, *mīkō*, *samlīt*, *zamrīt*, *mrīža*, *orīsi*, 3. l. jd. *pīva*, *zapīvat*, *plīvīt*, *prolīče*, *plivēl*, *zaplīnjeno*, L jd. u *Rīku*, *osīč*, jd. m. r. *sidī*, *sījat*, *sīme*, *slipāc*, *smīt*, *smīšno*, *snīg*, *sričā*, *srīdnji*, G jd. *stīnjā*, *svīčā*, *svītlo*, *timenjāčā*, *potrība*, ali **dīde**, **līto**, **tīlo**, **medvīd**, **mīsto**, **nevīsta**, **mīra**, **mīrica**, **pīsma**, **plīsanj**, **posīdali**, **prīd** (uz *prīje* 'prije'), **osprīd**, **nāprīd**, **sīrat**, **srīdā**, **Čīsta srīdā**, **svīt**, **vīra**, **vītar**, **vrīdan**, **zavīt**²¹

- među tvorbenim su morfemima očekivane ikavske realizacije: *nedīja*, *kuđīja*, *kořino* ('rod'), *kosīr*, *kadi*, *dī*, *drūjdī*, *nīdi* ('negdje' i 'nigdje'), *dikōd*, *dōli*, *dōkli*, *dokligōd*, *gōri*, *lāni*, jd. m. r. *dilī*, mn. ž. r. *stīle*, *prenīt*, *uprīt*, *dvī*, ali **ōbedvi**, **kolēno**, **kōren**, **korēnje**, **ōvde**, **ōnde**

- u svim je relacijskim morfemima s **jatom** u sastavu refleks /i/ izuzev u L jd. imenica m. i s. r., u kojima je ujednačen prema D jd. ili prema u-deklinaciji, primjerice: DL sg. *ženī*, *tebī*, *pō nogi*, *na menī*, G mn. zamjeničko-pridjevske deklinacije svih triju rodova: *od naših brātov*, *vāših gōdišč*, *nōvih kūc*, komparativ *veselīji*, *mudrīji*, ali *u našemu selū*, *po tvōmu stānu*

¹⁹ Da je pojava ranije zahvaćala i apelativ, potvrđuje osim toponima i sjećanje danas starijih obavjesnika govora Metajne o uporabi toga oblika za njihove mladosti u starijih stanovnika, posebice žena.

²⁰ O tome pravilu v. primjerice Moguš, 1977, 39-40, Hercigonja, 1983, 34, Lukežić, 1990, 12-18.

²¹ Ti su primjeri potvrda zaključka Vesne Jakić-Cestarić o udjelu ikavizama i ekavizama u ikavsko-ekavskim čakavskim govorima: prevlast ekavizama bilježi se u sjeverozapadnim idiomima, a ikavizama u pravcu jugoistoka. Usp. Jakić-Cestarić, 1957, 419.

e) rezultat primarne i sekundarne jotacije dentala /d/ je fonem /j/ (< **dj* ili < *děj*):²² *měja, prěja, rōjak, tūji, tujīna, grājanin, gļojāt, rasporējeno, grōzje, gōzje*, ali se realizira i parnjak fonemu /č'/: *ānžel, sūžje / sūdi, rōžjo*

f) modificirani je cakavizam danas evidentan samo u depalatalizaciji /č' / > /c/, dok su /ž/ i /š/ neizmijenjeni:²³ *cā, cūdo, covīk, kjūc, otakāc, bācva, večer, vecerās*, no danas su u uporabi i ostvaraji sa *srednjim čakavskim č'*:²⁴ *čūdo, čovīk, mandrāč*

g) slabljenje šumnika koji zatvara slog:²⁵

- zamjena afrikata frikativom: *nīš* (< *nič*), *dēško* (< *dečko*), *māška* (< *mačka*), *dūgaški* (< *dugački*), *sējaški* (< *seljački*), *težāški* (< *težački*), *kōška* (< *kočka*)
- zamjena okluziva frikativom: G jd. *nōhta* (< *nokta*)
- zamjena okluziva sonantom: *dvājsēt* (< *dvadset*), *blājdan* (< *blagdan*), *svajdī* (< *svagdi*), *sājdan* (< *svagdan*), *Barbājka* (< *Barbatka*)
- redukcija okluziva: *brāski* (< *bratski*), *hōrvaski* (< *hrvatski*), *nīdi* (< *nigdi*), *otūbar / otōbar* (< *oktobar*), *grāski* (< *gradski*), *gospōski* (< *gospodski*), *pēsto* (< *petsto*), *dāž* (< *dažd*)

²² Jednak je rezultat svojstven i zapadnim kajkavskim govorima, ali je za istočne tipičan prijelaz spomenutih skupina u /ž'/, pa Lončarić u ishodišni kajkavski konsonantski inventar ubraja i tu jedinicu (usp. Lončarić, 1996, 87-88), što se za ishodišni čakavski konsonantizam ne može reći.

²³ Opisujući govor svojih predaka, stanovnici Metajne mu pripisuju i promjene /ž/ i /š/ te /z/ i /s/ u palatalizirane suglasnike, kao što je svojstveno govoru Paga.

²⁴ Izgovor mu opisuje M. Moguš, (1977, 65): "Moglo bi se reći da pri izgovoru toga glasa vrh jezika slabo dodiruje prednje alveole i gornje zube, dakle je negdje na pola puta između donjih zuba (što je karakteristično za štokavsko č) i uzdignutoga položaja prema alveolama (što je karakteristično za č')."

²⁵ Temelji su te čakavske zakonitosti u Junkovićevoj teoriji o obilježenoj ili teškome zatvorenome čakavskom slogu (1973, 21). Nastavljena je Moguševim tumačenjem slabljenja napetosti konsonanata koji su u istome slogu udaljeni od vokala, od najnapetijih zvučnih / bezvučnih suglasnika, preko nazala + /v/, sonanata, poluvokala i vokala do potpune redukcije (1977, 84-90) te objašnjenjem I. Lukežić da se napetost zatvorenoga čakavskog sloga na njegovu dočetu razrješuje dvama mehanizmima: duljenjem kratkoga samoglasnika i ostvarajem dugoga akcenta na takvu samoglasniku u zatvorenu slogu i promjenom šumnika koji zatvara slog u manje napeti fonem sve do redukcije takva fonema (1990, 62, 1998, 39-41).

h) redukcija se finalnoga slogovnog /l/ provodi samo u kategoriji dočetka osnove jd. m. r. glagolskoga pridjeva radnog: *rěka, ostā, dovē, navē, kupī, bī, ubō, zabō, ćū, pognū*, dok je u kategoriji dočetka osnove imenica, pridjeva, priloga te u kategoriji dočetka unutrašnjega sloga /l/ neizmijenjeno, alteritetno: *posāl, kotāl, vėrtal, stōl, cīgal, facōl, vėsel, dėbel, pōl; bōlnica, pālca, dōlcī*.²⁶

1. Inventar

1.1. Vokalizam

ī	ū	ĩ	ũ
ē	ō	ě	õ
ā	ā̇		ǎ

1.1.1 Silabem je i /ɾ/ koji se ostvaruje kao diftonska sekvencija [ēr], [ěr], [ǫr] u prednaglasnome i naglašenome slogu a samo kratko u zanoglasnu slogu: *vėrbā, Tėrlō, Kėrstě, sėrp, Kerstićū, Hervāt, Cernīku, deržāt, kėrpa, tvėrdo, vėrh, Tėrlīne, tėrsje, Na vėrh Gėrbe, hėrpa, pėrvi / pǫrvi, pǫrst, cǫrv, kǫrv, tǫrza, zmǫrceno, tǫrpīt, Mǫrka pūnta, ūmǫrla*.²⁷

1.1.2 Kratki se vokali izgovaraju jednako u nenaglašenim i u naglašenim pozicijama, a dugi se, kada se ne ostvaruju kao monoftonska varijanta ili fonem zatvorene artikulacije, izgovaraju poput kratkih:²⁸

/a/: G D *dažjā, vāmo, ovāko, vrāg*, jd. *nāmin, kāšaj, opārit, na tovāra*

/a/: *trāvā, jāpnō, razgovārāt, grād, ćikulāda, lonāc*

²⁶ U metajnarskome se govoru ostvaruju i dva tipična čakavska oblika za tvorbu kondicionala: 1. l. mn. *bimo*, 2. l. mn. *bite*; 3. l. mn. najčešće je *bi*, a ponekad se analogijom prema prezentu 3. l. mn. ostvaruje *biju*: *i ondā bimo stocīli vīnō, skūpili bimo pājca, ondā bite šlī kūvat rakīju, ondā bi smėrdīle, kād bi vīnō stocīli / kād biju rādīle*, dok je u svim licima jednine sinkretizirani oblik *bi*, svojstven također dijelu čakavskoga narječja, ali i kajkavskom narječju, pa i nekim štokavskim govorima.

²⁷ Fonem /ɾ/ se realizira u onim glagolskim pridjevima radnim m. r. u kojima je /ɾ/ u govorima s neizmijenjenim finalnim slogovnim /l/ u toj kategoriji silabem: *ūmra, ūpra, ōtra*.

²⁸ Rijetko je tako i iza naglasaka nesustavno, u stilogenoj funkciji, npr. *plāčēn, tāncān*.

/e/: *pemedôr, ěvo, cěla, zvězdě, trěsla, srěda, pecěn, pöčela*
 /i/: *dicā, smriĕa, pecimo, oni, svičā, lĭgnje, dumbĭnja, pojĭst, pöslĭ*
 /o/: *kosā, böla, govörin, mlĭkō, grōbje, G mn. pemedōrov, G mn. gradōv, ěvo*
 /u/: *A Dubrāvu, pjūnen, kapūca, stĕgnūt, dūšā, na pūtu, ubūkle, balūn.*

1.1.3 Fonem /ē/ može se u slobodnoj raspodjeli, fakultativno, ostvariti kao monofonški alofon [ĕ]: *mĕst, nĕst, plĕst, Pod Brĕsti, Pod Grĕdu / Pöd Gredu, pĕt, žĕnske / žĕnske, zavĕzli / zavĕst, grĕš, ubĕd / ubĕd, mĕsa / mĕso, cĕlu / cĕli, premĕstit / namĕstit, bĕli / Bĕla Glavĭca*. Rijetko se realizira i monofonška varijanta [ō]: *dōlcĭ, grōmp, pōd, Tĕrlōkve, Tĕrcōlove njĭve, Vĕla lōkva, pōč, dōjde, pōslĭ, ōn / ōn, brōd / brōd, ōvde / ōvde, mōgli, ubōst, kōš, rōg, kōzje / grōzja, škōlu, bōlnica, Lōkvice*. Zatvoreno /ā/ je fonem: *tā* (jd. ž. r.) ≠ *tā* (jd. m. r.), *ovā* (jd. ž. r.) ≠ *ovā* (jd. m. r.), *onā* (jd. ž. r.) ≠ *onā* (jd. m. r.), *mālo* (prilog) ≠ *mālo* (pridjev jd. s. r.). Iskonsko je /ā/ ostvarivo i u slogu ispred naglašenoga sloga i pod naglaskom, ali ne iza naglasaka, dok je /ā/ rijedak fonem, ograničen, kao što potvrđuju primjeri, samo na naglašenu poziciju. Izuzev primjera *vrāg, tā, ovā* ostali zabilježeni ostvaraji pokazuju da je /ā/ rezultat fakultativnoga duljenja /ā/ u unutrašnjemu otvorenu slogu, što potvrđuju i drugi primjeri: *brāte, u Dubrāvu, Drāga, na tovāra, opārit, uvāti / uvāti, u Dubrāvu*, ili, rjeđe, u zatvorenu slogu: *sedavnājst, osavnājst*. U unutrašnjemu je i u finalnomu slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom i u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata te u finalnome slogu zatvorenu šumnim konsonantom rezultat duljenja toga fonema, s rijetkim izuzecima, bez obzira na njegovo podrijetlo /ā/: *stārci, pālci, māj, rāj, papār, plovān, dān; bācva, kāpja, māslina, māškare, tāška, dāska, cvāst, pāst; plāc, prāg, pijāt, konāc, prasāc, kolāc, G mn. ovāc*.

1.1.4 Ovomu je govoru svojstveno sustavno ograničenje distribucije dugih samoglasnika pred slogom s dugim silaznim akcentom.

1.2 Konsonantizam

1.2.1 Sonanti

v			m
	l	r	n
j	(l)		ń

1.2.1.1 Fonem se /j/ ispred /i/ može ostvariti i kao neslogotvorno [ĭ]: *kajĭč, ũbojĭca, krojĭt / kamijōn, gostijōnu*.

1.2.1.2 Fonem je /l/ sekundaran, nesustavan: *vanž^lêlje, Ljiljana, Ljübica / Jube, Jübimir*, unesen crkvenom terminologijom ili imenima usklađenim s normama standardnoga jezika. U drugim se primjerima provodi promjena /l/ > /j/: *grôbje, slômjen, jubâv, jût, krâj, prijatej, kâšaj, famêja*.

1.2.2 Šumni konsonanti

p	b	f	
t	d		
c		s	z
č	(^l č)		
		š	ž
k	g	h	

1.2.2.1 U govoru se Metajne realizira palatalni oralni bezvučni afrikat, tj. čakavsko "srednje" /č^l/²⁹: *cvîće, kûča, kolčîč*, te /ž^l/, sekundaran, nesustavan "srednji" glas, koji se razvio uspostavom /č/ od kojega se razlikuje samo zvučnošću: *ânž^lel, sūže / sūdi, rôž^lo, evanž^lêlje / vanž^lêlje*.

1.3 Prozodija

1.3.1 Svi silabemi, među njima i /r/, mogu biti naglašeni i nenaglašeni.

1.3.2 Naglašeni se i nenaglašeni silabemi mogu ostvariti i kao dugi i kao kratki, osim fonema /ā/ koji je uvijek dug te monofonških varijanata [ē] i [ō] koje su samo duge.

1.3.3 Prozodijski inventar obuhvaća dva akcenta: ā i â. No, u afektivnu se iskazu može realizirati i klasični čakavski akut na starim mjestima i pri sporadičnu pomaku siline,³⁰ dok je u neutralnu iskazu na istim pozicijama dugi akcent, te je tako u istim riječima ili tipovima moguć i â i ā: *stâla / prâla, tâncat / tânca, pôč^l / pôč, pût / pût, Drâgu / Drâgu, kjûc / smîh*. U metajnarskome se govoru razlikuju i nenaglašena kračina (â) te prednaglasna duljina (ā) ograničena na slog pred slogom silabem kojega je kratak.³¹ Fakultativno se i nesustavno u nekih glagola, samo u

²⁹ O izgovoru toga fonema v. bilješku 24.

³⁰ Usp. Lukežić, 1990, 48.

³¹ Iva Lukežić (1990: 81) objašnjava tu pojavu kao usustavljenje "distribucijskog pravila po kojem se u uzastopnom slijedu ne mogu realizirati dva dvomorna prozodema od kojih drugi nosi silinu".

stilogenoj funkciji, ostvaruju fonetski izuzetno slabe zanaglasne duljine na starim distribucijskim mjestima bez obzira na vrstu naglasaka u prethodnome slogu: *pláčĕn, tãncãn, bríšĕn, cĭpãn, dĭlĭn / klĕpnĕn, pjũnen, provĭvan, kũhan, mõlin, govõrin*. Rijetko se ostvaruju sekundarne zanaglasne duljine: *zĕcõv, pĭkõv*. Akcenatski je sustav govora Metajne, dakle, stariji dvoakcenatski s prednaglasnim duljinama, bez zavirutoga akcenta u sustavu, ali s mogućnošću realizacije u govoru.³²

2. Distribucija

2.1 Vokalizam

2.1.1 U govoru Metajne /a/ > /e/ u leksemu *lĕbud*, a prijevoini je lik /re/³³ u leksemu *rĕst*, 3. l. sg. *restĕ* (ali *krĕst*). Inicijalni se /a/ se može reducirati u riječima stranoga podrijetla: *lĕrgija, Mĕrika*, ali i *ko dõjdeš*. Moguća je, iako rijetko, kvantitativno-kvalitativna redukcija kratkoga /e/, npr. *matĕrjãl*. Sužavanjem artikulacije toga fonema u pojedinim se leksemima realizira /i/: *vicĕra, brudĭt*, ali *dĕset, pedesĕt*, a rijetko i fonem /i/ > /e/: *enĕkcije*. Reducirati se može i kratko /i/: *matĕrjãl*, obično u prefiksu *iz (> z)*³⁴ s položajnom inačicom *s*: *zbirdĕt, zgubĭt, strĕst, specĕ, skopã, stũka, stũceni, stresĕ*, ali i *izvãdi, isprãvit, ispajãli*, jd. m. r. *izãša, izmĭrit, izgũbĭt, ĭzlila, iskopãt*.³⁵ Treći je ostvaraj *izb > izõ > iz > zi, zikĩdalo, zibĕre, zibãli*.³⁶ Finalni je /i/ uvijek apokopiran u infinitivu: *govorĭt, rĕčĕ, spĕčĕ*, a u

³² Usp. Lukežić, 1990, 48.

³³ Takav se lik u primjerima *krast(i), rast(i) : krest(i), rest(i), vrabac : vrebac*, a uz njega lik *s/e/* u primjeru *grob : greb* u dijalektološkoj literaturi pripisuje prostorno južnim čakavskim govorima. Svojevrsne su i govorima u dijaspori (npr. istarskim govorima podrijetlom sa zadarskoga i makarskoga područja). U metajuarskome se mjesnome govoru realizira u značenju 'vrabac' leksem *kũčar*.

³⁴ Ishodišnojezična struktura *izb > izõ > iz* rijetko je zadržana neizmijenjenom u funkciji prijedloga kada kazuje mjesto iz unutrašnjosti kojega ili mjesto iz čije unutrašnjosti što izlazi: *Izvãdi tõ iz armãrã*, ali je češće u funkciji i prijedloga s takvim značenjem i istoga prijedloga koji kazuje potjecanje ili polazišnu točku, pa i uzrok, prijedlog *od*: *Popĭ mãlo od põta., Dõša je od Nevãje., Onã je od Rĩke., Naprãvi je dĭtĕ od dešpĕta*.

³⁵ U ovome govoru nije, dakle, provedeno potpuno ujednačavanje prijedloga *izb > izõ, vy > vi i sĕ > sõ* na prijedlog *z*, koje se u dijelu literature navodi kao čakavski alteritet, a u dijelu kao značajka sjeverozapadnoga čakavskog areala.

³⁶ Obliku nastalom redukcijom inicijalnoga /i/ i dočetnoga poluglasa imanentno je finitivno značenje, a metatiziranu obliku komplektivno ili intenzivno značenje (isto je u krčkim govorima, usp. Lukežić - Turk, 1998, 14).

imperativnim se oblicima zadržava, npr. 2. l. jd. *govori*, *peci*, *vözi*, u 1. l. mn. i 2. l. mn. *pecimo*, *vözite*. Može se reducirati i prefiks *u* < *vö* v**v**: *škopi*, *nûtra*, te /o/ : *nämo*, *vämo*, *vö/ovûda*, *oväko*, *onö*. Mogući su i drugi stupnjevi kvantitativno-kvalitativne promjene kratkoga /o/:

a) *o* > *ö* > *e*: *kleb ûk*, *prêzvali*

b) *o* > *u*: *ubêd*, *ćikulâda*, *vagûn*, *ubûkle*, *ubôtnica*, *ukûmuli*

c) *o* > *a*: *gramâca*, *otakâc*, *armâr*

d) sužavanje artikulacije na /i/: *ćikulâda*.

2.1.2 Kratki se vokali /i/, /e/, /a/, /o/, /u/ ostvaruju u nenaglašenim i naglašenim pozicijama: *na širöko*, *ženâ*, *ovâ*, *ćikulâda*; *vîdit*, *rêč*, *mât*, *ovö*, *kapûca*; *mîslit*, *vodîle*, *glêdat*, 1. l. mn. *recimo*, *pâuk*.

2.1.2.1 Dugi se vokali sustavno ostvaruju u prednaglasnim duljinama ispred sloga s kratkim akcentom: *mlîkô*, *stênä*, *glâvâ*, *kölcî*, *mûlcî* te pod akcentom: *mîslit*, *mêso*, *telâc*, *ženôn*, *pûnta*. Nesustavno se mogu realizirati i iza akcenta, osim fonema /ã/, monofonških varijanata [ë] i [ö] te realizacije [ër]³⁷.

2.1.3 Silabem /ɾ/ može stajati iza sonanata /m/ i /v/, iza šumnih konsonanata, osim iza /č/, u inicijalnim, medijalnim i finalnim slogovima: 3. l. jd. *mêrzî*, *vörtal*, *vêrbâ*, *sêrp*, *čtvêrtâk*, 3. l. mn. *ostêržeju*, *Uskêrs*.

2.1.4 Vokali ispred skupine nazalni konsonant + konsonant ili na kraju riječi ispred /n/ i /m/ ne prelaze u nazaliziranu varijantu: *bânda*, *pûnta*, *pecên*. Ponekad se umjesto /o/ tada ostvaruje /u/: *balûn*, *kartûn*, *vagûn*, ali u relacijskim morfemima: *ženôn*, *sestrôn*, *mâteron*, *stolôn*.

2.1.5 Iako je u govoru Metajne dopušten zijev: *pâuk*, *naucît*, *ü oko*, može se i ukloniti umetanjem /j/, tj. njegove varijante [j]: *übojica*, *kajîč*, *krojît* ili /v/: *gavûn*, *birövi*.

2.1.6 Protetsko se /j/ realizira rijetko: *jêrvat se*, ali *îdro*, *îst*, *öpet*, *intrâda*, *imât*, *îsto*, *Djâ ti in*, *pîva in je*, *A vrâg ih / vrâg hi*.

2.2 Konsonantizam

2.2.1 Svaki se konsonant može realizirati u početnom, središnjem i dočetnom slogu riječi.

³⁷ Usp. 1.3.2 u ovome radu.

2.2.2 Zvučni šumni konsonanti na apsolutnom kraju riječi ne prelaze u bezvučne.

2.2.3 Konsonantske skupine

2.2.3.1 Ne realizira se konsonantska skupina koja bi se sastojala od fonema /c/, /z/, /s/ ispred /č/, /ž/, /š/, /ń/, /ǰ/.

2.2.3.2 Ne ostvaruje se inicijalna konsonantska skupina sastavljena od okluziva i frikativa: *šenica*, *šenični*, okluziva i afrikata: *cěla*, *čěr*; te okluziva i okluziva: *tīčič*, *sīkički*.

2.2.3.3 Konsonantska se skupina /gn/ mijenja u /gń/ samo u pojedinim primjerima: *gnjāzdō*, ali *gnōj*, *pognāt*, *prīgnūt*, a skupina se /gń/ rijetko ostvaruje kao /ń/: *zanjorīt*.

2.2.3.4 Fonem se /ń/ u skupini /mń/ disimilira, a rezultat je, zbog promjene fonema /ń/ > /j/, fonem /j/: *sūmja*, *sumjīv*, *dīmjak*.

2.2.3.5 U skupini se /mn/ disimilira drugi član: *gūmlo*, *gumlāde*, ostaje neizmijenjenom: *tamnica*, a ponekad disimilira prvi član, npr. *sedavnājst*, *osavnājst*.

2.2.3.6 Konsonantska skupina /gl/ ostaje neizmijenjenom, npr. *glād*, ili se drugi član reducira, npr. *gēdamo*. Skupina se /kl/ zadržava: *klečāt*, *klēpnut*, realizira se kao /kj/, npr. *kjāt*, ili se drugi član reducira: *kīšća*.

2.2.3.7 Stari se konsonantski skup /čr/ uglavnom ostvaruje kao /cr/: *crīvo*, *cōrni*, *cōrvēn*, ali i kao /čr/: *črīšnja*.

2.2.3.8 Realizira se /št/ < /čt/ u pojedinim leksemima: *pōšten*, ali 1. l. jd. *čītan*.

2.2.3.9 Finalna se skupina /žd/ ne čuva: *dāž*.

2.2.3.10 Skupine /nk/ i /ng/ ostvaruju se kao [ŋk] i [ŋk]: *vānka*, *bānka*, *ingōrdo*, *angūrija*.

2.2.3.11 Skupine /zrd/, /zr/: *zdrāvjje*, *zrāk*, te /str/ i /sr/: *strāšan*, *strāh*, *srām* ostaju neizmijenjenim.

2.2.5 Pojedinačni konsonanti

2.2.5.1 Ostvaruje se slabljenje napetosti šumnog konsonanta koji zatvara slog:³⁸

³⁸ Ispisana je distribucija iz zabilježenih primjera. V. str. 116 točku g i bilješku br. 25 u ovome radu.

a) s obzirom na činjenicu da su afrikati i okluzivi napetiji od frikativa, primjerice:

- /č/ > /š/ ispred /k/: *nīš, dēško, māška, dūgaški, sējaški, težāški, kōška*
- /c/ > /s/ ispred /t/: *ostīka*
- /k/ > /h/ ispred /t/: G jd. *nōhta*

b) okluziv koji zatvara slog može se zamijeniti konsonantom slabije napetosti za tri stupnja, primjerice:

- /g/ > /j/ ispred /d/: *blājdan, svajdānji, sājdan*
- /k/ > /j/ ispred /s/: *prejsīnoč*
- /d/ > /j/ ispred /m/: *pōjmo*

c) konsonant se koji zatvara slog reducira, primjerice:

- /p/ > /ø/ ispred /t/: *setēambar, recēta*
- /t/ > /ø/ ispred /s/: *bogāstvo, hōrvaski, brāski, pēsto, proklēstvo*³⁹
- /k/ > /ø/ ispred /t/: *otōbar / otūbar*
- /d/ > /ø/ ispred /s/: *gospōski, grāski* ili na dočetu riječi: *dāž*
- /g/ > /ø/ ispred /d/: *nīdi*.

2.2.5.2 U finalnome se slogu čuva opozicija /n/ ≠ /m/ kada je riječ o dočetu leksičkoga morfema: *srām, grōm, kūm, dīm, pitōm*, a fonetska neutralizacija usnena prepreke uz zadržavanje nazalizacije rezultira zamjenom /m/ > /n/ u relacijskim morfemima, kada ne mijenja značenje riječi: *nāmin, kūčamin, ženōn*.⁴⁰ Ispred /p/, /b/ ostvaruje se [m]: *pūmpa, bambūs*, ali *dunbōko, dunbīnja, dunbāj*.

2.2.5.3 Fonem /l/ neizmijenjen je na dočetu unutrašnjega sloga i na dočetu finalnoga sloga u imenica, pridjeva i priloga: *kōlcī, dōlcī, bōlnica; vōrtal, stōl, kvintāl, mūl, dēbel, vēsel, pōl*. Dakle, vokal je u zatvorenu slogu ispred /l/ dug, izuzev kada je riječ o zanaglasnu položaju. U kategoriji je dočetka jd. m. r.

³⁹ M. Moguš (1977, 87) tumači ove promjene realizacijom /ts/ kao afrikata /c/, pa najnapetiji afrikat /c/ prelazi u manje napet konsonant /s/, a u recentnijoj se literaturi (primjerice Lukežić, 1998, 40) govori o potpunoj redukciji okluziva kao i u primjerima *setēambar* (< *septembar*), *grāski* (< *gradski*).

⁴⁰ Presudna je za ovu mijenu upravo neizmijenjenost značenja riječi. Potvrđuju to primjerice ostvaraji *gron* i *sran* u govoru Luna, koji su mogući zahvaljujući nepostojanju semantičke diferencijacije između *grom* i *grom* te *sram* i *sran* ili, primjerice, neutralizacija /m/ > /n/ u govoru Brgulja na otoku Molatu u pridjevu *sam* i u obliku 1. l. jd. glagola 'biti' jer je razlika sačuvana promjenom /ā/ > /u/ u *sūn* (pridjev 'sam') ≠ *san* (prezent glagola *bit*, 1. l. jd.).

glagolskoga pridjeva radnog finalno slogovno /l/ reducirano. Vokal je naglašene ultime ili jedinoga sloga u toj kategoriji dug, a naglašene penultime kratak: *kopâ*, *spoznâ*, *cipâ*, *prâ*, *stâ*, *bî*, *čû*, *sê*, *kûva*, *žêra*, *mûca*, *vîdi*.

2.2.5.4 Fonem /l/ disimilira se u /r/: *lebrö*, *lêrna*, ali *sebrö*.

2.2.5.5 Fonem /n/ dio je sustava ovoga govora: *mânji*, *klânjat*, *njegôv*; ne provodi se nazalizacija palatalnoga elementa, ali je rijetka depalatalizacija: *jânčić*, *jânci* / *jânjac*. Rijetko se u tome fonemu, obično u poziciji ispred još nekog od suglasnika ili skupine suglasnika, anticipira fonologizirani palatalni element /j/: *lâjnsko*, *kôjnski*, *kolâjnski*, *vâjnski*. Namjesto /n/ se u /ina/ ponekad ostvaruje /n/: *dunbînja*, ali *belîna*.

2.2.5.6 Fonem /l/ supstituiran je fonemom /j/: *jubâv*, *jût*, *krâj*, *prijatej*, *kâšaj*, ali *slîva*. Isto je u primljenica: *famêja* i u primjerima s epentezom: *zdrâvje*, *grâbje*.

2.2.5.7 Nastavak se -j ne realizira u imperativu tipa *pij*: *pî*, *poKrî*, a u tipu *broji* imperativni je nastavak -i: *brojî*. Fonem /j/ zabilježen je u primjerima epenteze zbog promjene /l/ > /j/: *grôbje*, *slômjen* te kao ostatak palatalnosti /t/: *šîrje*. U sredini riječi, u međuvokalnom položaju, ostvaruje se njegova varijanta [i]: *ûbojica*, *krojît*, *pametnîji*, *zdravîji*, *slabîji*. Fonem /j/ se realizira i u primljenicama: *jakêta*. Ne promatraju li se primjeri starih proteza, izuzetno je protetski glas: npr. *jêrvat se*, ali *intrâda*, *îst*, *îdro*, *öpet*, *imât*, *îsto*.

2.2.5.8 Prijedlog i prefiks *v* < *vö* *vъ* prelaze u *u*: *u*, *unûk*, *udoviça*, *uzêt*, *Uskôrs*, ali je kao prefiks i reduciran: *cêra* / *jučêr*, *sekôrva* / *svêkar* ili metatiziran: *svâs*, *G svêga*, *svî*.

2.2.5.9 Fonem /v/ ne može biti protetski glas: *ôko*, *ûho*, *Amêrika*. Može se reducirati u konsonantskoj skupini u slijedu sa sonantom /r/ ili samoglasnim /r/ u istome ili sljedećemu slogu: *sôrbît*, *srâb* / *tvôrdo*, *čtvôrtâk*. Redukcija je fonema /v/ zabilježena i u skupinama /kv/ i /gv/: *kôška*, *gôzje*.

2.2.5.10 Prijedlog se /s/ može reduplicirati: *osazmôrca*.

2.2.5.11 Fonem /h/ se može reducirati: *ôdma*, *armôniga*, *ubôtnica*, *îjada*, *odît* / *grîh*, *smîh*, ili u intervokalnoj poziciji zamijeniti fonemom /v/: *krûh*, ali *krûva*, jd. m. r. *uvâti*.

2.2.5.12 Fonem /ž/ se ostvaruje i u svim položajima u kojima se nije razvio konsonant /ž/: *žîgerica*, *svîdožba*.

2.3 Prozodija

2.3.1 Silabem može biti naglašen u svim slogovima u riječi.

2.3.2 Dugi silabemi mogu biti naglašeni ili u službi prednaglasnih duljina ograničenih slijedom silabema: ako je on dug, prednaglasna se duljina ne ostvaruje: *lonâc, kolâc, mulâc / glāvā, sādīt, trāvā*. Znanaglasne duljine nisu usustavljene i slabo su fonetski izražene uglavnom na starim distribucijskim mjestima: *plāčĕn, tāncān, njūrgān*⁴¹.

2.3.2.1 Nisu razvijene mlađe prednaglasne duljine: *zvonīt, kolīko, za prodāt, oženīt*, ali je zabilježeno duljenje kratke penultime u primjeru *zmījā*.⁴²

2.3.3 Klasični je čakavski akut jedinica govora, a ne jezika, jer se javlja uz dugi silazni naglasak samo pri afektivnu govorenju, dok se u neutralnu iskazu realizira dugi silazni naglasak, te se u istim kategorijama, pa i u istim riječima, mogu ostvariti oba akcenta:⁴³ *stāla / prāla, kjūc / smīh, tāncat / tānca, pūt / pūt, u Drāgu / Drāgu*⁴⁴.

2.3.4 Ostvaruje se nesustavan pomak siline, varijabilan i u istim kategorijama, s ciljem paradigmatškoga ujednačavanja:

a) u jd. ž. r. glagolskoga pridjeva radnog: *stāla, prāla, pīla, trēsla, zvāla, bōla, ūmōrla, kjāla, pēkla, tūkla, pōčela*

b) u oblicima, osim u infinitivu i imperativu, glagola tipa *žderāt*, imperativ *žderī*, ali 1. l. jd. *ždēren*, 2. l. jd. *ždēreš*, glagolski pridjev radni m. r. i ž. r. *ždēra* i *ždērala*

c) sporadično u imenica s. r. u jd.: *slōvo, rešĕto / dōrvō, lebrō, veslō*

d) sporadično u imenica s. r. u mn. radi akcenatskog razlikovanja od oblika jd.: *lēbra, vēsla / selā, staklā, dōrvā*

⁴¹ Usp. točku 1.3.3 u ovome radu.

⁴² Ovu pojavu Iva Lukežić (1990, 94) s "kanovačkim" akcentom pripisuje procesu "koji teži ujednačavanju akcenta unutar paradigmi, unutar istih morfoloških kategorija" i tendenciji smanjivanja akcenatskih tipova, bez obzira je li ispravna pretpostavka da je duljenje vokala na penultimi prethodilo "kanovačkom" akcentu, kao što drže Zvonimir Junković i Milan Moguš.

⁴³ Usp. i Lukežić, 1990, 48.

⁴⁴ Usp. 1.3.3 u ovome radu.

e) u L jd. imenica tipa *brôd* i *grâd*: *po lědu, u rōdu, u mēdu, na brōdu, na svîtu*, ali *u drobû*, u G mn. *rōgov, bōkov, zûbov / pemedōrov, gradōv* te u L mn. *na bōciman, rōziman, vlâsiman, mrâviman, zûbiman*

f) analoški pomak siline u svim oblicima imenica tipa *pût*, GA jd. *pûta*, DL jd. *pûtu*: N mn. *kolâci / kolâci*, G jd. *kardinâlâ*

g) u jd. imenica tipa *nōga* i *dâska* prema A jd. i oblicima mn.: *îgla, müha, vōda, sramōta, žēja, sirōta, lipōta, dobrōta, zēmja, ôvca / lipotâ, dicâ, gorâ, kosâ*

h) izuzetno u imenica tipa *rûkâ* i *brâdâ* prema A jd. i oblicima mn.: *Rîka, kûla / srîdâ, grâñâ, brâzdâ, zîmâ, glâvâ, dûšâ, pētâ, jûhâ, trâvâ, pîlâ* i sporadično u još pokojoj kategoriji: u G mn. nekih imenica: *bânak, mûrav / mûrv, guštêrn*, u GLI jd.: *stvâri*, u prezentu nekih glagola: *krâden, pâden, përen, ùmren, sîjen, grîjen / grizên, zovên, pijên*.

2.3.5 U imenica se s iskonskim silaznim akcentima te u zamjenica ostvaruje praslavenski i starohrvatski prijenos siline na proklitiku unutar akcenatske cjeline, i to obično s akuzativnoga oblika tih imenica: *nâ nebo, nâ more / na môre više računâ, ù poje, pō vodu, nâ ruku, nâ glavu, nâ gôrlo, nâ sârce, nâ dan / na dâñ, u stâñ*; u G *ù mene, ù tebe*, A *nâ mene, nâ tebe*, dok se u L jd. može realizirati na proklitici: *nâ nebu, nâ zemji, ù poju, nâ ruki, nâ nogi, nâ sârcu*, ali i na toničkim riječima: *u sârcu, u jûhi, u Drâgi, na brâtu, na svâtu, u grâdu, u stânu, u cvîtu, u strâhu, u tîlu, u tēstu / u mûki, u popû*. U primjera u kojih se kratki akcent dulji nema proklize: *za stârcâ, po jârca, bez pâlca*.

2.3.6 Naglašeni su prezentski nastavci dugi, npr. 1. l. jd. *pecên, letîn, bacilân*; 2. l. jd. *pecêš, letîš, bacilâš*; 3. l. jd. *pecê, letî, bacilâ*, 1. l. mn. *pecêmo, letîmo, bacilâmo*; 2. l. mn. *pecête, letîte, bacilâte*; 3. l. mn. *pecêju, letîju, bacilâju*.

2.3.6.1 Naglašeni je vokal u jedinome ili dočetnome slogu apokopiranoga infinitiva kratak: *spât, govorit, potêgnût*, ali i dug: *bôst, cvâst, krâst, plêst, ponêst, îst*,⁴⁵ pa i *umrît*.

⁴⁵ Takvo duljenje kratkoga akcenta Iva Lukežić (1990, 88-89) objašnjava analogijom duljenja u unutrašnjemu zatvorenomu slogu ili pred nefinalnom skupinom konsonanata i na finalni slog što ga zatvara konsonantska skupina. Pretpostavlja da je prema primjerima to duljenje starije od apokopiranja infinitiva "pa su se produljili vokali još u fazi kad su bili u unutrašnjem zatvorenu slogu i ostali su produljeni i nakon apokope (*plêsti, bōsti > plêst, bōst*) i analogijom djelovali na duljenje u rijetkim primjerima imenica s konsonantskom skupinom u finalnom slogu: *gōst, grōzd, gūst, agūst* i sl." U primjerima tipa *umrît* duljenje je provedeno nakon apokope u kategoriji finalnoga sloga zatvorena jednim šumnim konsonantom.

2.3.6.2 U rijetkih je primjera glagolskih priloga sadašnjih naglasak na finalnome slogu dug: *letûč̣, perûč̣*.

2.3.6.3 U glagolskih je pridjeva radnih m. r. naglasak na finalnome slogu dug: *taknû, maknû, prosê, plê, diḷ, nosī, pitâ, cipâ*.

2.3.7 U I jd. imenica m. r. akcent je na finalnome slogu dug: *stolôn, bukunôn, grozdôn, ocên, kolecên, mulcên*.

2.3.7.1 U imenica se s dočetakom *-iščē* rijetko kao nosilac siline javlja sufiks: *smetḷiščē*, ali *sīriščē, rīpiščē*.

2.3.8 Naglašeni se vokali na finalnome slogu pridjeva s dočetnim suglasnicima /l/, /n/, /r/ dulje: *pijân, stâr, c̣ôrvên, pûn*.

2.3.8.1 Naglašeni je vokal na prvome slogu u pridjeva neizmijenjen: *sīta, sīto*, G jd. m.r. *sītoga*, ali u jedinome slogu vrijedi pravilo o duljenju kratkoga vokala u slogu zatvorenu jednim šumnikom: *sīt; ṿěḷiki, ṿěḷika, ṿěḷiko*, G jd. m. r. *ṿěḷikoga*.

2.3.8.2 U pridjeva tipa *bôs* naglasak u ž. r. i s. r. ostaje na starome mjestu: *bosã, bosõ* ili se može ujednačiti prema naglasku u m. r.: *sâm, sâma, sâmo; mlâd, mlâda, mlâdo*.

2.3.8.3 Komparativ pridjeva ima ã naglasak: *lãgji, lĩpsi, slaṇiji, pametṇiji, munjeṇiji*.

2.3.9 Naglasak GDAI jd. (kada oblici nisu jednosložni) ličnih zamjenica uvijek je na inicijalnome slogu: *tēbe, mēne, njēga, tēbi, mēni, njēmu, s mãnon, s tōbon*, a u naglasnoj se cjelini silina prenosi na proklitiku ili je naglasak na finalnome slogu: *G òd mene, òd nega; L u tebī, u menī, u njemū, na tebī, na menī, na njemū*.

2.3.9.1 U N jd. ličnih zamjenica ž. r. i s. r. i u N mn. svih rodova naglasak je na finalnome slogu: *onã, onõ, mn. onī, onē, onã*.

2.3.9.2 Upitno-odnosne zamjenice su *kī* i *câ*, a u sraslicama je prijedloga s akuzativom zamjenice u značenju 'neživo' naglasak dug: *zãc, pōc, ûc, nãc, krez zãc, krez cã*.

2.3.9.3 U GA i DL zamjenica *kī* i *câ* naglasak je na inicijalnome slogu dug: *kōga, kōmu; G cesã / čēga; D čēmu*, a u I jd. na jedinome slogu i za izricanje društva i sredstva: *so kīn / s kīn*.

2.4 U priloga je s naglašenim finalnim zatvorenim slogom akcent produljen: *danãs, vecerãs, nočãs*.

2.5 Rijetko izostaje duljenje pred sonantima u finalnome slogu: *cãr, čãj*, ali *rãj, zmãj, krãj, mãj, sōl, krōv, sīr*.

2.6 Duljenja su kratkoga akcenta imanentna ovomu govoru kao i ikavsko-ekavskomu čakavskom dijalektu u cjelini:

a) u unutrašnjemu slogu zatvorenu sonantom: *divôjka, pâlci, stârci*, G jd. *bânika*, G jd. *jârca, ôvca / ôvcã, brûnčić, ucînt* te u finalnome: *plovân, macân, sedavnâjst, osavnâjst*, I jd. *ocên, gospodîn, dîm*⁴⁶

b) pred šumnim konsonantom:

• načelno obavezno na svih pet vokala u unutrašnjemu slogu zatvorenu jednim šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata: *grâbje, bâcvã, tâška, kâpjã, mâškica, mâškare, pâšta, dâška, benêštra, ubêdvat, brôskva, grôzje, pôsli*, G mn. *turîstov, lîgnja, îgla, poništiti se, brûkva, ûzli, grîst, korîst, cvâst, krâst, furêšt, mêst, nêst, plêst, gôst, bôst*

• načelno obavezno na svih pet vokala u finalnome slogu zatvorenu jednim šumnikom: *brât, prâg, pijât, dâž, otâc, štramâc, dolâc, udovâc, venâc, šenâc, svetâc, početaĥ, prasâc, papâk, mulâc, petâk, lonâc, kolâc, cigarêt, susêd, kapôt, bôb, narôd, grôb, konôp, kôš, pôd, snôp, svidôk, živôt, bubrîg, šufît, Božîć, ćovîk, medvîd, mladîć, zubîć, grozdîć, kolčîć, telčîć, krûh, trbûh, unûk, pâršût*

c) duljenje u unutrašnjemu otvorenu slogu: *u Dubrâvu, Drâga, u Drâgu, na tovâra, uvâti, ostâla, krepâla, Bôže, mrîže, Marîja, prolîće / Bôže, Marija*⁴⁷

d) duljenja vezana za morfološke kategorije poznata čakavskim ikavsko-ekavskim govovima⁴⁸ javljaju se samo u:

• u tipu **rěbbrô* : N mn. **rěbbrâ* kao *lěbra, vêsla / staklã*, dok je u drugim kategorijama pokraćen nastavačni vokal (uz regresivan prijenos siline u dijelu primjera) ili su zadržani stari odnosi:

• u imenica u jd. **lětô, *kôlěňô* : N mn. **lětã, *kôlěňã* kao *lîta, kolěna*

• u imenica s. r. u tipu **sěľô, *rěšěťô* : N mn. **sěľã, *rěšěťã* kao *slôva / selã, dârvã*

• u N jd. i N mn. imenica s. r. u tipu **îmē, rãmē*: **îmēnã, *rãmēnã* kao *îme, rãmē, vîme* : *îmenã, ramenã, vimenã*.

⁴⁶ Usp. 2.5 u ovome radu.

⁴⁷ Rezultat ovoga kronološki najmlađega duljenja nije zatvoreni vokal. Za taj tip duljenja Iva Lukežić (1990, 91) kaže da su mu rezultat diftonzi samo u onim govovima u kojima je diftongacija još u tijeku, dok drugi govori, pa ni oni u kojima je rezultat pred šumnim konsonantom vokal zatvorene boje, ne poznaju takve rezultate.

⁴⁸ V. Lukežić, 1990, 94-96.

3. Povijesni izvod

3.1. Vokalizam

Silabemi /ī/, /i/, /ē/, /e/, /ā/, /ā̄/, /a/, /ō/, /o/, /ū/, /u/, /r̄/, /r̄/ potječu od odgovarajućih silabema ishodišnoga sustava. Osim toga:

ī < ě (ako ne slijedi tvrdi dental, ili je iza tvrdoga dentala prednji vokal, uglavnom prema zakonitosti Jakubinskij-Meyer, na početku riječi te u tvorbenim i relacijskim morfemima)

< i u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu jednim šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata, izuzetno u unutrašnjemu otvorenu slogu: *gospodīn, dīm, līgnja, īgla, ugrīst, korīst, prolīće*

i < ě (ako ne slijedi tvrdi dental, ili je iza tvrdoga dentala prednji vokal, uglavnom prema zakonitosti Jakubinskij-Meyer, na početku riječi te u tvorbenim i relacijskim morfemima)

< e: *vičēra / vicēra*

< o: *čikulāda*

ē < ě (ispred tvrdih dentala, uglavnom prema zakonitosti Jakubinskij-Meyera)

< ę: *pēt, mēso*

< e u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata te u finalnome slogu zatvorenu jednim šumnikom: *ocēn, pēklo, benēštra, furčēt, mēst, plēst, cigarēt*

e < ě (ispred tvrdih dentala kada slijedi stražnji vokal, uglavnom prema Jakubinskij-Meyerovu pravilu)

< ę: *dēvet, dēset, ĩme, pāmet, mīsec*

< a: *lēbud*

< o: *klebūk*

ā < ā: *glāvā, jāpnā, trāvā, N pl. ramenā*

< ā < ā u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata, u

finalnome slogu zatvorenu šumnim konsonantom: *zmâj, mâške, mâslina, kâpja, tâška, mâškare, pâšta, ukrâst, brât*

< ô: *dân, G mn. ovâc, konâc, kolâc, dâska, danâs, vân, vânka*

< ě iza palatala: *gnjâzdô, njâdra*

< ę iza /j/, /č/, /ž/: *žâjan, zajât, prokjât, zakjât*

â < *a* u unutrašnjemu otvorenu slogu, u finalnome slogu zatvorenu skupinom sonanta i šumnika: *u Drâgu, u Dubrâvu, sedavnâjst, osavnâjst*

a < ô: *maglâ, kadî, danâs, lâkat, pâs, tânac, lâgje*

< ě iza palatala: *bižât, prâma, jâdan*

< ę iza /j/, /č/, /ž/: *žât, Zajîk*

< *u*: *kapûca*

< *o* u slogu pred naglašenim slogom: *gramâca, otakâc, armâr*

ô < *o* u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata, u finalnome slogu zatvorenu šumnim konsonantom, izuzetno u unutrašnjemu otvorenu slogu: *ôvca, brôskve, grôzje, pôsli, gôst, bôst, svidôk, narôd, konôp, Bôže*

o < *a*: *polênta*

û < /j/ dosljedno: *vûk, bûhâ, pûž*

< *o* dosljedno: *rûkâ, zûb, pût*

< *u* u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom ili u finalnome slogu zatvorenu skupinom šumnih konsonanata, u finalnome slogu zatvorenu šumnim konsonantom: *brûnčić, krûšva, gûšt, krûh, târbûh, pâršût*

< *o*, često u slogu zatvorenu sonantom /n/: *otûbar, vagûn, balûn, kartûn*

u < /j/ dosljedno: *dûgi, pûni, vûna, jâbuka, pûnica, sûza, mucât*

< *o* dosljedno: *dîgnut, maknût, A jd. ženû, sestru, 3. l. mn. znâju, pecêju, morâju*

< *o*: *štûmak, ubêd, čikulâda, ubûkle, I jd. bukunôn*

< *vô* kao prijedlog i prefiks: *A jd. û grad, udovâc, unûk, Uskôr, ali i sekôrva, cêra / jučêr*

ř < *ř*: *kôr, côr, côrni*

3.1.1 Za razliku od drugih govora sjeverozapadnoga makrosustava otoka Paga ovaj govor zadržava *-ri-* u leksemu *koprîva*.

3.1.2 Kratki su vokali podrijetlom i od dugih vokala u zanaglasnu slogu.

3.2 Konsonantizam

Konsonanti /v/, /j/, /l/, /r/, /m/, /n/, /ń/, /p/, /b/, /t/, /d/, /c/, /s/, /z/, /š/, /ž/, /k/, /g/, /h/ potječu od odgovarajućih konsonanata ishodišnoga sustava, a /č/ je rezultat ujednačavanja /ć/ i /č/. Osim toga:

v < m ispred /n/: *sedavnâjst, osavnâjst*

< h u pojedinačnim primjerima iz građe: *zaküvat, zaküvano*, G jd. *krüva / krüh*

< hv: jd. m. r. *uvâti*

< ø u zijevu *gavûn*

j < t pri slabljenju napetosti: *pâjca, Barbâjka*

< Ĩ < ņ u skupini /mń/: *sûmjamo, dîmjak*

< ø u zijevu kao [ĩ]: *kajîč, ũbojica, krojît* ili [j]: *kamijôn, gostijônu*

< Ĩ dosljedno: *jûdi, jubâv, jûti, pöje, vesêje / slîva*, u primljenicama: *fijöco, famêja* i u primjerima epenteze: *grôbje, slômjen, zdrôbjen, zdrâvje*

< ø rijetko u protezi: *jêrvat se*

< Ĩ < l u skupu /kl/ *prôkjeta, kjâli*

< ostatka palatalnosti /ř/: *šřrje*

< *dj i sekundarnog døj: *prêja, mêja, gloyât, mlâji, grâjâ, røjak*

< elemenata skupine *zgi: *môžjani*

< elemenata skupine *zdj: *grôzje, gôzje*

< g ispred /d/: *blâjdan, sâjdan, svajđi / svûd*

< u primljenicama: *jakêta*

l < Ĩ: *slîva, ôzbilno*

< r disimilacijom: *lebrö*

Ĩ < sekundarno: *evanžêlje / vanžêlje, Ljübica*

r < ž intervokalno u primjeru *möre*

< ř: *šřrje*

n < ø: *dunbâj, dunböko*

n < m na dočetu relacijskoga morfema:⁴⁹ I jd. *s jâjen, ženôn, brâton*

⁴⁹ Usp. 2.2.5.2 u ovome radu.

< *ø* kao sekundarna pojava u nekim relacijskim morfemima sklonivih riječi:
DLI mn. *küčamin, njîman, nâmin, sestramin*

< *n* uglavnom ispred /c/, /č/ i /sk/ pri depalatalizaciji /n/ i anticipaciji dekomponiranoga palatalnog elementa toga fonema: *jânci, jâncić, Kolâjnci, lâjnski, kôjnski*

n < *n*ǝj: *imânje, klânjanje*

< *n* u skupini /gn/: *gnjâzdò, ali gnôj*

< *n* u -ina: *dunbînja, ali belîna, sparîna*

f < u primljenica: *famêja, fijòco, frâtar, frâja, fumât*

< *hv*: *fâlâ, fâlît, fâjen*

c < *č* depalatalizacijom *câ, covîk, ucînt, cîsti*, te u toponimima koji čuvaju starije stanje: *Rucîca, Tocîla, Cêline, Vêla gramâca, Zakûcenica, Pod Oci, Kucejâk*, ali i *čovîk, čûdo, čîsti*, danas samo: *čtvrtaĉak, jâncić*

< u skupini /cr/ < /čr/, osim u *črišnja: cõrni, cõrvên, crîvo, cõrv*

s < *ts* i *ds*: *hervâski, jûski, bogâstvo, brâski*

< *c* ispred /t/: *ostîka*

č < *t*ǝj: *lišće, cvîće*

< *jt* u glagolima na -*jti*: *zâč, nâč, pôč, dôč*

ž < *ć* u sandhiju uvijek ispred zvučnih suglasnika: *nôžga je uvâtila*

< uspostavljanjem odnosa /č/ ≠ /ž/ svi *žât se, evanžêlje / vanžêlje, ânžel, sūže / sūdi, žûbriva*

š < *č* ispred /k/: *mâška, kôška, dêško*

< ispred /t/ u skupini /čt/: *põšten, ništa, ali črtan*

< u nekih primljenica u skupinama /st/, /sp/, /sk/: *štâcija, štajûn, pošpijât, špîna, šporkât, škâtula, škancîja, škîna*

ž < na mjestu stranog /ž/: *žîgerica*

< *č* koji u dijelu hrvatskih idioma pri asimilaciji rezultira zvučnim parnjakom: *svîdožba*

< iz skupa /žd/: *dâž*

h < *k* sporadično: G jd. *nõhta* i prema kosim padežima sporadično: *nõhat*

< *ø*: *tlõh*

3.2.1 Zvučni su šumni konsonanti nastali regresivnom asimilacijom po zvučnosti od bezvučnih i obrnuto te palatalni od nepalatalnih asimilacijom po mjestu tvorbe.

3.2.2 Palatalizacija /k/, /g/, /h/ u /č/, /ž/, /š/ nije dosljedna ispred /i/ iz deminutivnoga nastavka: *petešič*, *vrāžič*, ali *lūkič*, a u V jd. imenica m. r. velari su neizmijenjeni jer je u tome padežu nastavak -u: *siromāhu*, *junāku*, *težāku*, premda je iza drugih nenepčanih suglasnika najčešći nastavak -e: *brāte*, *dīde*, *tāste*, *svēkre*, ali *sīnu*, a iza nepčanih -u: *prijateju*, *mūžu*, *konjū*. Palatalizacija je zabilježena u obliku *drūže* u kojem se realizira pod utjecajem standardnoga jezika. Sibiliziraju se /k/, /g/, /h/ ispred nastavka -i za N množine u /c/, /z/, /s/: *junāci*, *težāci*, *prāzi*, *siromāsi*, kao i u DLI mn. m. r.: *junāciman*, *težāciman*, *prāziman*, *siromāsiman* itd., dok se ispred nastavka -i za DL jd. imenica ž. r. sibilizacija ne provodi: *nogī*, *nā ruki*, *u jūhi*, u *Drāgi*, kao ni u pridjeva ispred nastavka -i ili nastavaka s početnim /i/: *žestōki*, *vēliki*, *dalēki*, *žestōkiman*. U imperativu velari ispred /i/ prelaze u sibilante: *peci*, *reci*. U 3. l. mn. prezenta /č/ je načelno depalataliziran: *pecēju*, *recēju*.

3.3 Prozodija

3.3.1 Prozodijska se obilježja izvode iz starohrvatskoga sustava:

ā < *ā* na svakome slogu u riječi na starim mjestima: *mēso*, 1. l. mn. *durāmo*, 2. l. mn. *krepāte* / *kōpamo*, *mōtate*, 1 jd. *ženōn*

< *ā* pri duljenju u slogu zatvorenu sonantom, u unutrašnjemu slogu zatvorenu šumnim konsonantom ili vanjskome zatvorenu skupinom šumnih konsonanata, u finalnome slogu zatvorenu jednim šumnim konsonantom, u unutrašnjemu otvorenu slogu: *bānka*, *dīm*, *māslina*, *grābje*, *korīst*, *kabāl*, *bubrīg*, *prolīće*, te pri prijenosu siline na prednaglasnu duljinu ili kraćinu:⁵⁰ *Rīka*, L jd. *na svītu*, *zvāla*, *lēbra*

ǣ < *ǣ* na svakome slogu u riječi ako nije došlo do duljenja: *bōla*, *ūmārlo*, *rešēto*, DLI mn. *tovārīman*, *ženǣ*, *nogǣ*

ā < *ā* načelno sustavno ispred kratkog akcenta: *zīmǣ*, *rūkǣ*, *glāvǣ*

ā < *ǣ* na penultimi u primjeru *zmījǣ*

ǣ < *ǣ*: *danās*, *lupēž*, *tōrkijon*

< *ā* skraćivanjem iza akcenta: *kūhan*, *frātar*, *kōmad*

⁵⁰ Usp. 2.6 i 2.3.4 u ovome radu.

< *ã* i *â* s kojih je prenesena silina na prethodni slog: *stãla, kûla, vrîme, ôvca, pò gradu, ù hlad.*

3.3.2 U afektivnu se iskazu *ã* < *ã* može realizirati u svim položajima u riječi: *bãrba, grõmp, stvorênje, marênda, Advênt*, kao i pri sporadičnu prijenosu siline na prednaglasnu duljinu u takvome iskazu: *kûla*, G mn. *pemedõrov*, G jd. *kumpãra*.

3.3.3 U afektivnu se govorenju fonetski slabe *ã* < *ã* alternativno realiziraju uglavnom na starim distribucijskim mjestima: *cãvãl, plãčêñ, tãncãn*.

Literatura:

1. Finka, Božidar, *Naputak za ispitivanje i obrađivanje čakavskih govora*, HDZ, knj. 3, Zagreb, 1973, 5-76.
2. Finka, Božidar - Mogaš, Milan, *Karta čakavskoga narječja*, HDZ, knj. 5, Zagreb, 1981, str. 49-58.
3. Hamm, Josip, *Izveštaj o naučnome putovanju na Olib, Silbu, Ist, Premudu i Pag*, Ljetopis JAZU, knj. 60, Zagreb, 1955, str. 334-339.
4. Hamm, Josip, *Istraživanja iz područja čakavske dijalektologije*, Ljetopis JAZU, knj. 63, Zagreb, 1959, str. 439-440.
5. Hamm, Josip, *Čakavski imperfekt*, Ivšičev zbornik, Zagreb, 1963, str. 113-122.
6. Hercigonja, Eduard, *Prilog istraživanju ikavsko-ekavske zakonitosti u čakavštini 15. st.* (na građi Petrisova zbornika iz god. 1468.), Radovi Zavoda za slavensku filologiju, knj. 18, Zagreb, 1983, str. 1-42.
7. Houtzagers, H. P., *On the phonology and morphology of the čakavian dialects spoken on the island of Pag*, Dutch Studies in South Slavic and Balkan Linguistics (Studies in Slavic and General Linguistics), 10, Amsterdam, 1987, str. 65-89.
8. Houtzagers, H. P., *Imperfekt u čakavskim govorima otoka Paga*, Sovetskoe slavjanovedenie, br. 5, Akademija nauk SSSR, Moskva, 1991, str. 77-82.
9. Hraste, Mate, *Izveštaj o terenskom radu na otoku Pagu*, Ljetopis JAZU, knj. 61, Zagreb, 1956, str. 389-390.
10. Hraste, Mate, *O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj*, Filologija, sv. 1, Zagreb, 1957, str. 59-74.

11. Hraste, Mate, *Osnovna akcentuacija Biograda na moru i njegove okolice*, Filologija, sv. 2, Zagreb, 1959, str. 5-11.
12. Hraste, Mate, *Čakavizam na istočnoj obali Jadranskoga mora*, Studi in onore di E. Lo Gatto e G. Maver, Firenze, 1961, str. 323-330.
13. Jakić-Cestarić, Vesna, *Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima*, Radovi IJAZU u Zadru, sv. 3, Zagreb, 1957, str. 407-422.
14. Lukežić, Iva, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, ICR, Rijeka, 1990.
15. Lukežić, Iva, *Govori Klane i Studene*, Libellus, Crikvenica, 1998.
16. Lukežić, Iva - Turk, Marija, *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica, 1998.
17. Moguš, Milan, *Čakavsko narječje*, Zagreb, 1977.
18. Moguš, Milan, *Čakavština Opatijskog krasa*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, sv. 17, Zagreb, 1982, str. 1-14.
19. Moguš, Milan, *O relativnoj kronologiji u toponimiji*, Zbornik 6. jugoslovenske onomastičke konferencije, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1987, str. 97-100.
20. Skok, Petar, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Toponomastička ispitivanja*, Jadranski institut JAZU, Zagreb, 1950, str. 271.
21. Suić, Mate, *Pag*, Izdanje Općine Pag, Zadar, 1953.
22. Sujoldžić, A. - Rudan, P. - Jovanović, V. - Jančićević, B. - Chaventre, *The Island of Pag - Ethnohistory, Demography and Migration*. Coll. Anropol, 11/1, 1987, str. 181-200.
23. Sulojdžić, A. - Finka, B. - Šimunović, P, Rudan, P., *Lingvističke udaljenosti otoka Paga*, Filologija, knj. 18, HAZU, Zagreb, 1990, str. 7-38.
24. Šimunović, Petar, - Olesch, Reinhold, *Čakavisch-deutsches Lexikon, Teil III, Čakavishe Texte*, Slavistische Forschungen 25/III, Böhlau-Verlag, Köln-Wien, 1983.

On the phonologic system of the vernacular of Metajna

Summary

The text surveys the dialectal researches of the vernacular of Metajna on the island of Pag. It analyses the lingual characteristics which classify it as a Chakavian speech of a subdialect of the Ikavian-Jekavian dialect, as well as part of the north-western macrosystem of Pag speeches: *variations of the pronoun ča, Chakavian*

accentuation, Chakavian tendency to strong vocalisation, Chakavian double exchange of protolingual front nasal, Chakavian Ikavian-Ekavian exchange of protolingual and old lingual yat, the result of primary and secondary palatalisation of the dental /d/, modified Chakavism, weakening of fricatives which closes a syllable, the status of the final /l/ in a syllable.

In order to give a broader analysis of the Metajna vernacular on the phonological basis, which was done through field research, the description includes: phonologic inventory, distribution, historical inference of vocalism, consonantism and prosody.

Sul sistema fonologico della parlata locale di Metajna

Riassunto

Nel testo si presentano le ricerche dialettologiche finora svolte sulla parlata di Metajna nell'isola di Pag. Sono analizzate le caratteristiche linguistiche che lo definiscono come parlata ciacava di un subdialetto marginale del dialetto icavo-ecavo, e allo stesso tempo anche come appartenente al macrosistema nord-occidentale delle parlate di Pag: *le forme del pronome "ča", l'accentuazione ciacava, la tendenza ciacava alla vocalità forte, la duplice sostituzione ciacava della nasale anteriore protolinguistica, la sostituzione ciacava icavo-ecava dello jat protolinguistico e paleolinguistico, il risultato della jotizzazione primaria e secondaria della dentale /d/, il ciacavismo modificato, l'indebolimento della fricativa in chiusura di sillaba, lo status della /l/ sillabica finale.* Al fine di presentare nel modo più completo possibile, con il materiale documentario raccolto nella ricerca sul terreno, la parlata locale di Metajna a livello fonologico, la descrizione comprende: l'inventario fonologico, la distribuzione, l'evoluzione storica del vocalismo, del consonantismo e della prosodia.

Podaci o autoru:

Silvana Vranić, docent pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci, Trg J. Klobučarskoga 1. Kućna adresa: Vrh Martinšćice 32, 51 221 Kostrena, tel.: 051/288 059